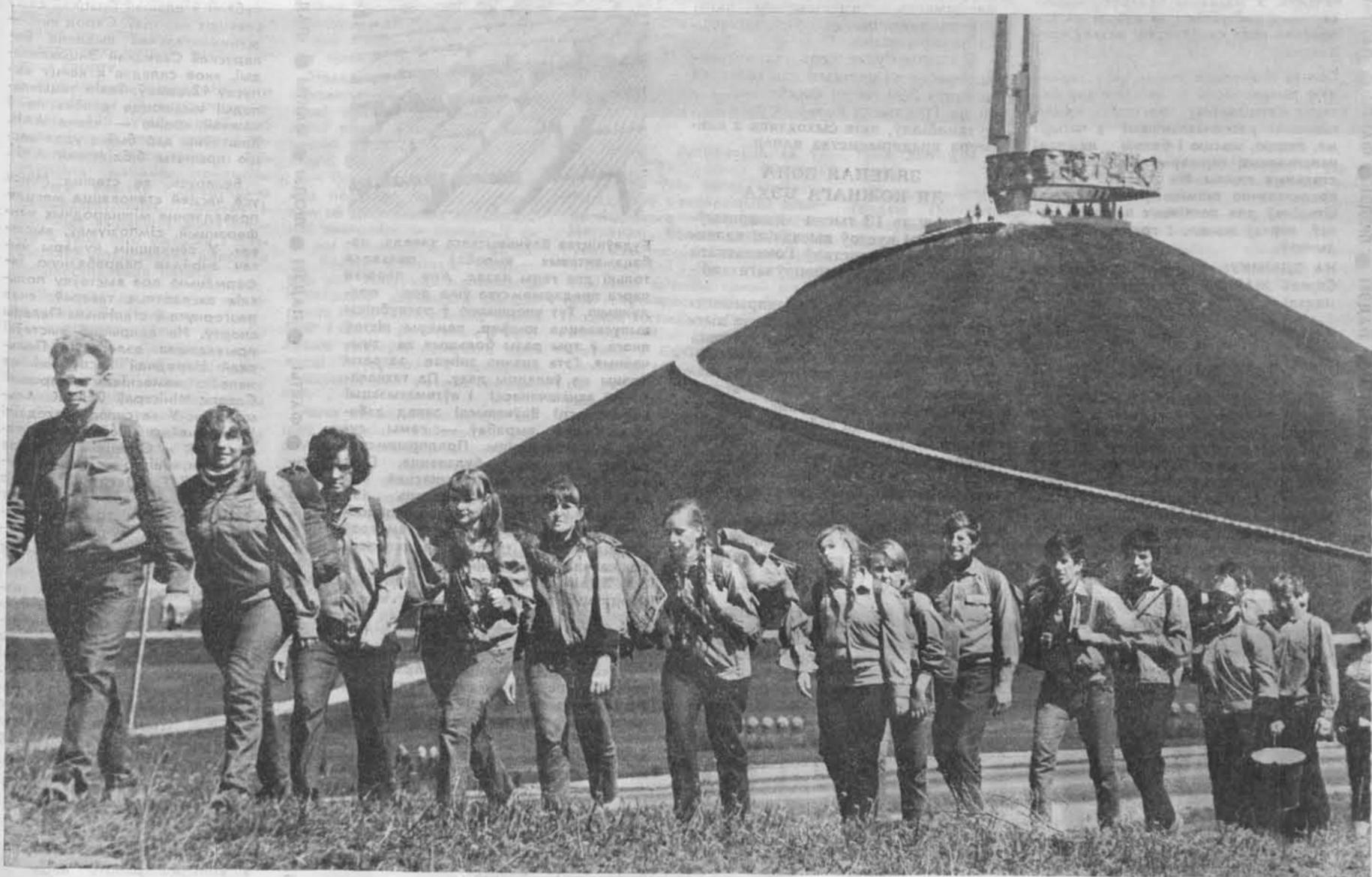

Голас Радзімы

№ 21 (1283) МАЙ 1973 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫНІКАМІ ЗА РУБЬЖОМ ГОД ВYДАННЯ 18-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

ТУРЫЗМ — СПРАВА ДЗЯРЖАЎНАЯ

Шляхамі бацьноў, шляхамі герояў.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

Каб любіць сваю зямлю, трэба яе добра ведаць. Трэба хадзіць па ёй, ездзіць, бачыць яе прыгажосць, вывучаць яе гісторыю. Магчымасць рабіць усё гэта дае турызм. Турыстыкі падарожжы адкрываюць характэрнае роднага краю, вядуць партызанскімі сцежкамі мінулай вайны, знаёмяць з помнікамі старажытнасці і велічнымі здзяйсненнямі сучаснасці, дораць здароўе, бадзёрасць, новыя ўражанні і песні. Беларусь, тваё неба патрэбна нам і пясчаныя кручы над Нёманам.

— З кожным годам у Беларусі расце колькасць людзей, якія захапляюцца турызмам. Не баючыся перабольшвання, можна сцвярджаць, што турыстыкі падарожжы сталі самым папулярным відам адпачынку. Чым прываблівае турыстаў наша рэспубліка?

— Прыродныя ўмовы Беларусі — каля трох з паловай тысяч азёр, вялікая колькасць рэк, цудоўныя лясы, мяккі клімат — спрыяюць развіццю разнастайных відаў спартыўна-аздараўленчага турызму. Многа на беларускай зямлі помнікаў гісторыі, архітэктуры, яшчэ больш свяшчэнных мясцін, звязаных з бяспрыкладным героізмам савецкіх людзей, праяўленым у гады Вялікай Айчыннай вайны. Таму значнае развіццё атрымлівае і другі напрамак

турызму — экскурсійна-пазнавальны.

Рэспубліканскі савет па турызму і экскурсіях прапануе сёлету 20 турыстыкіх маршрутаў на 12 і 20 дзён. Адны з іх радыяльныя: «Возера Нарач», «Браслаўскія азёры», «Мінскае вадасховішча» і г. д. Яны даюць магчымасць добра адпачыцца, зрабіць пяці-дзесцідзённыя паходы, пешаходныя і водныя. Іншыя маршруты прадугледжваюць падарожжы. Так, «Беларускі азёрны» ўключае Браслаўскія азёры — Нарач — Мінскае вадасховішча, «Партызанскіх мясцінах» Гомель — Белае возера — Брэст.

У распараджэнне турыстаў аддадзены самыя маляўнічыя куткі рэспублікі. Напрыклад, наша паўднёвая турбаза «Белае возера» размешчана ля берагоў трох азёр — Белага, Раганнянскага і Чорнага. Усе тры возера злучаны каналамі, агуль-

Сцены Брэста агнём апаленыя і лясы твае вечназяленыя. Беларусь парасла абеліскамі, І таму зоркі сталі нам блізкія. Не нябесныя зоркі — салдацкія, Што гараць над магіламі брацкімі.

Пра Беларусь турыстыкую даведаецца сёння чытач з гутаркі нашага карэспандэнта Тамары РЭУТОВІЧ са старшынёй Беларускага савета па турызму і экскурсіях Пятром БАГДАНАВЫМ.

ная водная плошча складае 93 гектары.

Турыстаў вабяць і шматлікія помнікі гісторыі, архітэктуры, культуры. Адна з нашых турбаз, «Высокі бераг», пабудавана на беразе Нёмана, у раёне Стоўбцаў. Тут, у Мікалаеўшчыне, нарадзіўся народны паэт Беларусі Якуб Колас. Побач з турбазай знаходзіцца філіял музея песняра, у якім турысты знаёмяцца з жыццём і творчасцю Я. Коласа. Лодачныя паходы па Нёману, пешаходныя на месцы партызанскіх стаянак, наведанне старажытных замкаў у Міры і Нясвіжы пакідаюць незабыўныя ўражанні.

Сусветную вядомасць набылі мемарыяльныя комплексы ў Брэсце і Хатыні, куды штогод прыязджаюць сотні тысяч чалавек.

— Пётр Навумавіч, турыстай, зразумела, прыцягваюць

мясціны, дзе прырода — лясы, азёры, рэкі — захавалася ў першароднай чысціні. У час паходу яны з задавальненнем начуюць у палатках, самі гатуюць ежу на кастры, а з усіх здабыткаў цывілізацыі карыстаюцца, бадай, адзіным транзістарам. Але ўжо на апошнім пераходзе сучасны турыст пачынае марыць аб мяккім ложка, гарачым душы і абедзе, прыгатаваным кваліфікаванымі поварамі, адным словам, аб турбазе. Раскажыце, калі ласка, дзе і якія турыстыкія базы прымаюць у Беларусі адпачываючых?

— Сем добраўпарадкаваных турбаз — «Беларусь» пад Мінскам, «Нарач», «Браслаўскія азёры», «Сож» ва ўрочышчы Чонкі каля Гомеля, «Днепр» на ўскраіне Магілёва, «Высокі бераг» і «Белае возера» — гасцінна расчынілі свае дзверы ў сёлетнім сезоне. Турбазы маюць стацыянарныя спальныя карпусы і летнія домкі з пакоямі на два чалавекі, сталовыя, спартыўныя пляцоўкі — усё, што патрэбна для добрага адпачынку. У паходы групы водзяць вопытныя інструктары.

Акрамя таго, пабудаваны

дзе камфортабельныя гасцініцы — у Брэсце і Мінску і кемпінг у Брэсце.

Хочацца падкрэсліць, што кожны член прафсаюза можа без цяжкасці набыць турыстычную пуцёўку: мы маем дастатковую колькасць месц — 4 390, за год можам прыняць 80 000 чалавек; кошт пуцёвак ад 36 да 90 рублёў, як правіла, частку яго аплачвае прафсаюз. У хуткім часе колькасць турбаз значна павялічыцца.

— Гэта асобнае пытанне. Хацелася, каб Вы спыніліся на ім больш падрабязна. Вядома, што ў нас у рэспубліцы ўпершыню ў краіне створаны перспектывны план развіцця турызму да 2000 года.

— Задачы развіцця турызму, умацавання яго матэрыяльнай базы былі сфармуляваны ў дырэктывах XXIV з'езда КПСС па пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі краіны на 1971—1975 гады. У 1969 годзе ЦК КПСС, Савет Міністраў СССР і ВЦСПС прынялі пастанову «Аб мерах па далейшаму развіццю турызму і экскурсій у краіне». Аналагічная пастанова, якая акрэсліла канкрэтныя шляхі развіцця турызму ў рэспубліцы, умацавання яго матэ-

[Заканчэнне на 2-й стар.]

ВІЗІТНАЯ КАРТКА ПОЛЬШЧЫ

11 мая ў Мінску пачала работу выстаўка польскіх экспартных тавараў «Зроблена ў Польшчы». Гэта буйнейшая сёлета ў СССР шматмэставая экспазіцыя замежных вырабаў. Нацыянальную прамысловасць братняй сацыялістычнай рэспублікі ў Мінску прадстаўляюць 30 знешнегандлёвых прадпрыемстваў ПНР.

Незвычайнае ажыўленне паўне ў гэтыя дні паблізу Мінскага палаца спорту. Нават надухлівы халодны дождж не ў сілах зменшыць няспынны патак наведвальнікаў, якія імкунца пазнаёміцца з надзвычай цікавай экспазіцыяй. А зрабіць гэта не так ужо і лёгка. Выстаўка займае не толькі самую вялікую глядзельную залу сталіцы. Яе стэнды размясціліся на плошчы ў 10 тысяч квадратных метраў вакол Палаца спорту.

Журналістам паведамілі, што спатрэбілася 40 чыгуначных вагонаў і 175 аўтафургонаў, каб даставіць да месца станкі і абсталяванне, матэрыялы і будаўнічыя машыны, прадметы хатняга ўжытку і прадукцыю радыёэлектронікі, абутак і швейныя вырабы і яшчэ многае з таго, што шырока і разнастайна прадстаўляе польская знешнегандлёвая палата.

Цікавае да выстаўкі невыпадковае, бо Польшча — даўня знешнегандлёвы партнёр нашай краіны. Дастаткова сказаць, што ПНР з'яўляецца другім па велічыні тавараабароту знешнегандлёвым партнёрам СССР, а аб'ём узаемных паставак, згодна з пратаколам на блыжэйшы год, узрасце на 9 працэнтаў.

Добра ведаюць польскія тавары і ў Беларусі. Гэта пацвердзяць не толькі жанчыны, якім ладабаецца касметыка фірмы Палена, а і многія спецыялісты, знаёмыя з польскім абсталяваннем, што працуе на беларускіх прадпрыемствах, ПНР, акрамя тавараў шырокага ўжытку, пастаўляе камплектнае тэхналагічнае абсталяванне для дрэваапрацоўчай, хімічнай,

цукровай, мяса-малочнай вытворчасці. Ужо цяпер у рэспубліцы дзейнічаюць 14 заводаў, цалкам абсталяваных польскімі станкамі. Побач з пастаўкамі ў рамках доўгатэрміновых дагавораў у апошнія гады намяцілася тэндэнцыя да развіцця цеснага двухбаковага супрацоўніцтва паміж БССР і ПНР. Гэтым спрыяюць геаграфічная блізкасць рэспублік і паглыбленне кааперацыі ў радзе галін прамысловасці.

Наладзіць новыя дзелавыя кантакты паміж дзвюма краінамі павінен дапамагчы і сёлетні паказ. Гэта падкрэсліў у нашай гутарцы дырэктар выстаўкі Віктар Вайцяхоўскі:

— Разам з рэкламай сучасных польскіх тавараў і расказам аб дасягненнях нацыянальнай эканомікі, — паведаміў ён, — мы імкнёмся завесці як мага больш дзелавых знаёмстваў, каб вывучыць магчымасць і напрамкі далейшага разшырэння гандлёвага абмену паміж ПНР і СССР. Для гэтага ў праграме выстаўкі намечана правесці 14 сустрэч з савецкімі спецыялістамі розных профіляў.

Яшчэ адной асаблівасцю нашай выстаўкі з'яўляецца тое, што ў яе экспазіцыі шырока адлюстраваны ўдзел народнай Польшчы ў ажыццяўленні комплекснай праграмы развіцця сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі краін-удзельніц СЭУ. Таму выстаўку, якая павінна адкрыць новыя шляхі да польска-савецкай прамысловай кааперацыі, мы разглядаем, як канкрэтны крок да рэалізацыі комплекснай праграмы супрацоўніцтва сацыялістычных краін. ...Эмблему з дзвюма з'яднанымі ў поіску далонямі, што

сімвалізуе супрацоўніцтва ў рамках СЭУ, можна ўбачыць амаль ва ўсіх залах выстаўкі. Для стэндаў з экспазіцыяй знешнегандлёвага прадпрыемства Метранэкс, бадай, часцей за ўсё спыняюцца наведвальнікі з бланкетамі ў руках. Тут прадстаўлены вырабы самай маладой і хуткарастучай галіны народнай гаспадаркі Польшчы — электронікі. Метранэкс пастаўляе ў СССР сістэмы прамысловай аўтаматыкі і прыборы кантролю і рэгуляроўкі тэхналагічных працэсаў, камплектыя лабараторыі для разнастайных галін народнай гаспадаркі, перыферыяльныя прыстасаванні для электронна-вылічальных машын. У апошнім напрамку польскія спецыялісты плённа супрацоўнічаюць са стваральнікамі славагата сямейства камп'ютэраў «Мінск».

У экспазіцыі прадстаўлены некаторыя вонкавыя прыстасаванні для ЭВМ «Мінск-32». Цяперашні этап супрацоўніцтва беларускіх і польскіх электроншчыкаў — работа над серыяй камп'ютэраў для Адзінай сіс-

тэмы ЭВМ для сацыялістычных краін.

Прадпрыемства замежнага гандлю Полімэкс-Цэкоп, якое пастаўляе камплектнае тэхналагічнае абсталяванне, таксама добра вядома ў рэспубліцы. Мяне прывяло да стэндаў паведамленне аб тым, што ўжо ў першы дзень работы выстаўкі прадстаўнікі фірмы заключылі з Усесаюзным аб'яднаннем Прамашімпарт кантракт на пастаўку ў СССР трох камплектаў абсталявання для вытворчасці драўняна-валякністых пліт. Адна з тых ліній, магутнасцю 3 тысячы квадратных метраў прадукцыі ў суткі, будзе зманціравана на заводзе ў Бабруйску.

Начальнік аддзела бюро дрэваапрацоўчай прамысловасці знешнегандлёвага прадпрыемства Збігнеў Васілеўскі паведаміў, што ў апошнія гады расшыраюцца пастаўкі ў Беларусь яшчэ аднаго віду абсталявання, вельмі неабходнага для яе народнай гаспадаркі, — заводаў па вырабу кастрапліт.

— Тым самым, — сказаў З. Васілеўскі, — мы спадзяёмся ўнесці свой уклад у вырашэнне важнай праблемы поўнага прамысловага выкарыстання ў Беларусі каштоўных адходаў лёну.

У шырокім наборе экспануюць самыя розныя тавары народнага спажывання знешнегандлёвыя прадпрыемствы Універсаль, Унітра, Пагед-мэбля, Каапэксім-Цапелія, Скурім-пэкс, Ціэх, Тэкстыльім-пэкс.

Мне расказалі аб адной цікавай сустрэчы, што адбылася ля стэнда з таварамі Універсаль. Тут упершыню спаткаліся спецыялісты з Мінскага завода халадзільнікаў і іх калегі з Вроцлаўскага завода хала-

дзільнікаў «Поляр». І хто ведае, можа тая кароткая гутарка паслужыць пачаткам доўгай і карыснай садружнасці двух прадпрыемстваў.

Нарэшце, хоцца сказаць яшчэ аб адной прыемнай сустрэчы з нашым даўнім сябрам, што адбылася на выстаўцы. Экспазіцыя знешнегандлёвай фірмы Арс палона-рух невялікая па плошчы, але, напэўна, адна з самых цікавых, бо прадстаўлена на ёй польская паліграфія. Тры галоўныя тэмы выдзяляюцца сярод мноства разнастайнай друкаванай прадукцыі, выстаўленай на стэндах. Гэта кнігі Каперніка і аб Каперніку ў сувязі з 500-годдзем з дня яго нараджэння, літаратура на польскай мове, прысвечаная залатому юбілею ўтварэння Саюза ССР (ёсць тут і пераклады беларускіх аўтараў), і багаты выбар выданняў, якія расказваюць аб ПНР. Арыгінальна выдадзеныя, добра ілюстраваныя, польскія кнігі прыцягваюць нязменную ўвагу наведвальнікаў.

...17 дзён будзе працаваць у Мінску гэта цікавая выстаўка. Ужо ў самыя першыя дні экспазіцыю агледзелі больш за 50 тысяч чалавек. Заключаны першыя буйныя кантракты. Пасля выстаўкі безумоўна, як безумоўна і той багаты плён, якія яна прынесе справе разшырэння ўзаемавыгоднага супрацоўніцтва паміж дзвюма дружальнымі сацыялістычнымі краінамі.

Вячаслаў ХАДАСОУСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: агульны выгляд выстаўкі; экспазіцыі фірм «Полімэкс-цэкоп» і «Поль-мат».

СОВЕТСКАЯ ЛИЦЕНЗИЯ ЗА РУБЕЖОМ

Есть в Москве своеобразный музей. От обычных он отличается тем, что здесь собраны экспонаты, говорящие не о том, что было, а о том, что будет. В фотографиях, схемах, макетах представлены новинки советской техники и технологии. На стендах — различные приборы, образцы строительных материалов и конструкций из них. Есть раздел патентной литературы, подтверждающий «чистоту» предлагаемых образцов.

Музей этот организован Комитетом по делам изобретений и открытий при Совете Министров СССР и Всесоюзным объединением «Лицензинторг». Посетители музея — иностранцы, деловые люди, представители фирм. Здесь не только «выбирается товар», но и подписываются лицензионные соглашения.

Объединение «Лицензинторг» представляет нашу страну на международном рынке. Оно продает лицензии на запатентованные изобретения, новейшие технологические процессы, на техническую документацию и инженерные услуги. В последнем случае советские специалисты выезжают на

заводы иностранных фирм для проектно-испытательских работ или технических консультаций.

Советские лицензии сегодня используются в 25 промышленно развитых государствах, таких, как США, ФРГ, Англия, Швеция, Япония, Дания.

Одиннадцать государств приобрели, например, советскую лицензию на производство особой смеси для изготовления форм в литейном деле. Формы для литья обычно ассоциируются с землей, с трудоемким процессом утрамбовки, с ручной работой. Советские ученые предложили заливать в стержневые ящики и на модели особую смесь, которая, затвердевая, принимает нужную форму. При таком процессе изготовления форм улучшаются санитарные условия работы литейщиков, в пять раз повышается производительность их труда, сокращается механическая обработка литых деталей.

Советские химики разработали блестящий по простоте технологический процесс непрерывный процесс получения синтетических жирных ки-

слот, окисляя нефтяные парафины кислородом воздуха. Нефть, уже ставшая источником множества продуктов, дала в данном случае целую гамму разнообразных веществ. Синтетические жирные кислоты нашли применение в лесохимической, резиновой, текстильной, кожевенной, нефтяной отраслях индустрии. Лицензию на их производство приобрела японская фирма «Аджина Мото».

Современную советскую физику представляют за рубежом установки для ускорения электрически заряженных частиц, лицензия на которую куплена американской фирмой «Энерджи Сайэнсиз», и прибор для измерения электростатических зарядов, приобретенный английской «Н. В. Тулз Лтд».

Недавно полиграфисты из ФРГ заинтересовались выводным устройством рулонных ротационных машин, успешно работающим в типографии газеты «Известия». Лицензию на него приобрела фирма «Шнельпрессен-фабрик Кениг унд Бауэр А. Г.».

Н. СЕМИНА, АПН.

ЦВІТУЇЦЬ САДЫ

Раней звычайнага зацвілі сады ў Гомельскай вобласці. У пышнае ружова-белае ўбранне апынуліся яблыні, грушы і іншыя фруктовыя дрэвы.

Межы садоў працягваюць расшырацца. За першыя два гады дзевятай пяцігодкі новыя фруктовыя насаджэнні з'явіліся больш чым на тысячы гектараў. Цяпер агульная плошча садоў складае каля 32 тысяч гектараў.

У многіх гаспадарках яны набылі прамысловае значэнне. У сярэднім 200 тысяч рублёў — амаль палавіну ўсяго прыбытку атрымлівае штогод ад свайго саду, які займае каля трохсот гектараў, саўгас «Брылёва» Гомельскага раёна. У аграрна-прамысловы комплекс ператвараецца саўгас «Чырвонаястрычніцкі» Буда-Кашалёўскага раёна, які мае 400 гектараў саду. Значнай крыніцай даходу з'яўляюцца сады ў саўгасе «Астрагляд» Брагінскага раёна, калгасе імя XXII з'езда КПСС Гомельскага раёна і іншых гаспадарках.

На просторах Родины

У РЫБАКОВ ЛАТВИИ

Рыбаки Латвии ведут промысел круглый год. Их суда можно встретить во всех районах Атлантического океана, в Северном и Балтийском морях. Союз рыболовецких колхозов Латвии объединяет 14 хозяйств, флот которых превышает 700 крупных и малых судов. Среди них большие морозильные траулеры, оборудованные специальными аппаратами радионавигации на рыбные косяки, электронными приборами, а также цехами для обработки рыбы и ее консервирования. Есть и мотоботы, которые ведут прибрежный промысел в Рижском заливе. Основную же часть флотилии составляют средние траулеры, которые используются на промысле в Атлантике. В целом годовой улов колхозов республики превышает два миллиона центнеров рыбы.

За последние годы латвийский колхозный флот значительно пополнился современными рыболовецкими судами. С учетом роста и совершенствования флота колхозы планируют и подготовку в различных государственных учебных заведениях республики необходимого им количества специалистов. С этой целью они направляют молодых колхозников на учебу в мореходные училища. Экипажи колхозных судов пополняются также выпускниками мореходного училища Лиепая.

Безопасность мореплавания поставила перед колхозниками задачу обеспечить радиосвязью все без исключения траулеры и мотоботы.

Но есть ли необходимость включать радистов с техническим образованием в экипажи судов, состоящих из нескольких человек, которые ведут прибрежный промысел на Балтике? Это было бы нецелесообразно. Поэтому в Риге было открыто техническое училище плавсостава, которое позволило Союзу рыболовецких колхозов обучить радиоделу всех капитанов малых рыбацких траулеров. Сдав экзамены государственной комиссии, они получили право на работу с радиотелефонной аппаратурой, которой оснащены малый флот.

В Вентспилсе находится главный радиоцентр рыбацкого флота республики. Отсюда поддерживается связь со всеми траулерами (государственными и колхозными), которые ведут промысел в отдаленных районах Мирового океана. Дважды в сутки на связь с Вентспилсом обязательно выходят все суда Союза рыболовецких колхозов, находящиеся в Атлантике. Но множество малых траулеров ведет промысел в Балтийском море или Рижском заливе. Как с ними осуществляется радиосвязь? На этот вопрос отвечает начальник отдела электронавигации и поисковой техники Союза рыболовецких колхозов Эрнест Звирбулис.

— Все колхозы, — говорит он, — имеют свои радиоцентры. Вместе с тем мы разработали радиосхему обеспечения безопасности мореплавания колхозного флота. На территории Латвии созданы пять диспетчерских радиоцентров с круглосуточной радиовахтой.

Разнообразна информация, которую по радио получают рыбаки, находящиеся в море. Но первым сообщением, как правило, идет прогноз погоды. Придавая особую важность прогнозам синоптиков, Союз рыболовецких колхозов заключил контракт с Управлением гидрометеорологической службы Латвийской ССР о получении всех необходимых данных. Поэтому каждый день все рыбацкие радиостанции передают на суда не только сводку погоды, но также гидрологическую и морскую гидрометеорологическую сводки, включающие в себя все сведения о навигации на Балтике и Рижском заливе и тех акваториях Мирового океана, где ведут промысел колхозные суда.

Рыбацкие колхозные суда бесплатно пользуются и всеми причалами на территории Латвийской ССР. В отличие от государственных колхозные траулеры не несут расходов за доставку к месту промысла в Атлантическом океане топлива, воды, тары, соли и т. п. Ими также не оплачивается постоянное пребывание в отдаленных районах промысла специальных групп спасателей. Более 30 судов, принадлежащих государственному учреждению «Запрыбпромразведка», проводят в Атлантическом океане поиски скопления косяков рыбы. По их рекомендации и работает рыболовецкий флот в Атлантике. Но только колхозные суда освобождены от пошлины за предоставление прогнозов промысла.

Будет ли дальше такими же высокими темпами расти флот Союза рыболовецких колхозов Латвийской ССР? Его специалисты говорят, что в этом нет необходимости: море — не бездонная бочка, и черпать рыбные богатства надо с учетом воспроизводства рыбной фауны. Задача на ближайшие годы — оснащение рыболовного флота самым современным оборудованием, что позволит еще более улучшить условия труда рыбаков во время промысла.

Игорь КОВАЦЕНКО.
АПН.

Молдавская ССР. Внорика. Так по-молдавски называется подснежник. Это имя носит один из популярнейших самодельных коллективов республики.

НА СНИМКЕ: болгарский танец в исполнении ансамбля.

Фото Е. ДРАЙШНЕРА.

Цячэ праз гай крынічанька...

Фотаэцюд У. ДАГАЕВА.

МАРА З ГАРАНТЫЯЙ

МАТЭМАТЫК УЛАДЗІМІР СПРЫНДЖУК — ВЫПУСКНІК БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАўНАГА УНІВЕРСІТЭТА, ЧЛЕН-КАРЭСПАНДЭНТ АН БССР, ЧЛЕН БЮРО ЦК ЛКСМ РЭСПУБЛІКІ.

Гэта былі звычайныя «гросбухі», аб чым гаварылі і друкарскі надпіс на карычневым каленкоры, — вялікія, пашарпанія, з закручанымі ўгору краямі і рыхлай лінаванай паперай унутры.

Я адкрыў першы сшытак, які трапіўся мне пад руку. «17 сакавіка 63-га года». Далей ішлі дзве старонкі формул. Яны перабіраліся такім жа незразумелым тэкстам, і толькі пыталынікі і клічнікі сведчылі аб пачуццях, апанаваўшых чалавека, які ўсё гэта пісаў.

Я гартую сшыткі і бачу даты. Работа дзень пры дні. З год у год, як лісткі календара. І ўсё гэта прыпадае на лепшыя гады, пачынаючы з залатых студэнцкіх. Ранняя маладосць шчодрая на смелыя думкі, мнства ідэй, часам наіўных, але — бяспрашчых. Паэт у сталасці не можа ўзвясці ў сабе натхненне маладосці, нават перачытаўшы свае раннія вершы. Але матэматык, вярнуўшыся да россыпу сваіх безразважных ідэй, здолее сталым розумам, адсякаючы наіўнае, давесці думку да дасканаласці.

У біяграфіі Уладзіміра Спрынджукі ёсць такі цікавы эпізод. Школьнікам ён вырашыў пабудаваць дома тэлескоп. У Мінску, які доўга яшчэ заставаўся горадам пасляваенным, прасцейшую лінзу не было дзе знайсці, аднак тэлескоп ён усё ж пабудаваў. Знайшоў дзесьці патрапаную карту зорнага неба, а калі пачаў звяртаць яе з тым, што бачыў уласнымі вачыма, то прыйшоў да вываду, што карта «хлусіць», няправільна ўказваючы яркасць некаторых зорак. Правяраў, пераправяраў, а потым сеў ды напісаў пісьмы вучоным Беларускага ўніверсітэта: так, маўляў, і так — чаму верыць?

Ён мала разлічваў на грунтоўны адказ, але праз некалькі дзён у дзверы пастукалі — на парозе стаяў стомлены пажылы чалавек, які прадставіўся дацэнтам універсітэта.

— Ты маеш рацыю, — сказаў ён, — карта «хлусіць». Яму яшчэ не раз прыдзецца звяртацца да сусветна вядомых вучоных, і ніколі ён не перастане здзіўляцца іх вечнай гадоўнасці прыйсці на дапамогу. Як у той дзень С. Срэдзінскі.

Як ён стаў матэматыкам? Да крыўднага проста: у Беларускай універсітэце аддзялення астраноміі не было, ехаць з дому не хацелася, і Валодзя вырашыў паступаць на механічна-матэматычны факультэт. Праз год матэматыка так яго захапіла, што ён ужо не ўяўляў без яе жыцця. Трэба сказаць, што і на гэты раз сітуацыя, як і ў выпадку з тэлескопам, даклад-

на паўтарылася. Неяк Спрынджукі трапіла ў рукі кніга выдатнага савецкага матэматыка А. Хінчына — «Тры жамчужныя тэорыі лічбаў». З лёгкасцю, уласцівай хіба толькі першакурсніку, ён усеўся за рашэнне адной з задач, пастаўленых Хінчынам. Знайшоў сваё рашэнне, напісаў на лістку і адправіў у Маскву. «Цудоўна! — тут жа адазваўся акадэмік. — Я ў захапленні. Толькі наўрадці Вашы надзеі, калега, апраўданы...» І далей некалькі старонак матэматычных выкладаў — контрдовадаў. Спрынджукі пачаў адстойваць свой пункт гледжання. Так вучачь выбраў настаўніка, настаўнік — вучня.

Другім настаўнікам Уладзіміра стаў акадэмік І. Кубілюс з Вільнюса. Кожны аўторак, пачынаючы з васьмі вечара, ён наладжваў у сябе дома аспіранцкія дні. Зусім не абавязкова было «адзначацца». Але ўжо калі ў кагосьці ўзнікала цікавая ідэя — праседжвалі далёка за поўнач.

УАДЗІН з такіх «аспіранцкіх аўторкаў» яны і выказаліся, настаўнік і вучачь, аб сваіх адносінах да праблемы Малера. Гэта матэматычная задача была пастаўлена нямецкім вучоным ішчэ ў 1932 годзе, ды так і заставалася нявырашанай. Усе спробы вучоных заканчваліся няўдачамі або частковымі поспехамі. Акадэмік І. Кубілюс прапанаваў для пачатку рашыць толькі адзін — кубічны — выпадак, але паколькі гэта была не задача наогул, а ўсяго толькі малы яе «кавалачак», Уладзімір, не задумваючыся, сказаў тады: «Тыдзень, два — рашу!»

З таго вечара прайшоў месяц, другі, трэці — доказы няма. Узнікала ідэя і тут жа гінула. Іх узбагачалі настаўнікі — вынік ранейшы. Праз два гады шчаслівы, быццам «разлічыўся» з Малерам наогул, а не з адной з многіх задач, Уладзімір адправіў у навуковы часопіс артыкул з рашэннем.

Яго так і не надрукавалі. Праз некалькі дзён пазна ўвечары пазваніў І. Кубілюс: матэматык Б. Фолькман з ГДР апублікаваў рашэнне кубічнага выпадку. Ты спазніўся. Будзь мужным.

Яму засталася знішчыць сваю дысертацию. Больш за ўсё злавала, што Фолькман аярэджваў яго сістэматычна, ад выніку да выніку. Патрэбны кардынальныя ідэі, інакш так будзе працягвацца вечна.

Аднойчы ўначы ён ускочыў ад прыйшоўшай у галаву думкі. Некалькі разоў клаўся, ускокваў, хапаўся за свой «гросбух», кідаў. Раніцай зразумеў: ёсць ідэя!

Фолькман атрымаў падобны вынікі толькі праз год.

ЁН НІКОЛІ не думаў, што вялікі поспех можа прынесці столькі засмучэнняў. У 27 год, стварыўшы прынцыпова новы метады Спрынджукі вырашыў праблему Малера. У студзені 1964 года ў дакладах Акадэміі навук СССР з'явілася яго невялікае паведамленне «Аб гіпотэзе Малера». На гэтым трыумфальнае шэсце закончылася. Большасць матэматыкаў, азнаёміўшыся з прапанаваным рашэннем, вынеслі вердыкт: «Вельмі шмат няяснасцей». Устрыжаны акадэмік Лінік папрасіў аднаго з вучоных правярыць рашэнне — хто гарантаваны ад памылак? Восем месяцаў яны працавалі ўдваіх.

Памылкі не было. І ўсё ж абарона доктарскай дысертцыі праходзіла ў абстаноўцы да крайнасці наэлектрызаванай. Не, ніхто не меў намеру «пракаціць», але вельмі ўжо нечаканым было само вырашэнне праблемы, якое выклікала сярод матэматыкаў столькі спрэчак задоўга да абароны. На абароне Спрынджукі пункт за пунктам, доказ за доказам зняў усё сумненні. Яго павіншвалі. Але новае ў такой навуцы, як матэматыка, на жаль, не ўсім пад сілу. Нездарма нават пасля ўсіх віншаванняў адзін яго калега сказаў: «Вядома, сам факт, што вы вырашылі праблему Малера, увойдзе ў любую хрэстаматыю па тэорыі лічбаў, але сам доказ усё роўна ляжыць на вашым сумленні».

Гэты выпадак адкрыў яму вочы на іншае: часу на перадышку няма. І вось чаму. У «Працах англійскага каралеўскага таварыства» з'явіўся артыкул «Аб тэарэме Спрынджукі» за подпісам маладога матэматыка Алана Бейкера. Па дзвюх невялікіх зметках англійскі матэматык поўнасцю аднавіў доказ. У здольнасцях такога саперніка сумнявацца не прыходзілася. Хутка ён у гэтым пераканаўся. Новая задача, над якой працаваў Спрынджукі, свету так і не ўбачыла, хоць і была ад пачатку да канца выпактавана, вынашана, вырашана. Але Алан Бейкер гэта зрабіў крыху раней.

Нядаўна, на кангрэсе ў Ніццы, яны сустрэліся. Кожнаму крыху больш за трыццаць. Абодва працуюць у адным напрамку. Пад Новы год абменьваюцца ветлівымі віншаваннямі. Але кожны ведае цану прамаруджвання.

Н. БАДНАРУК.

Голас Радзімы

№ 21 (1283)

СІНЯКУ не шанце ад самага нараджэння. Фатум ці што?.. Як, і вы не ведаеце, хто такі Сіняк? І «Беларускі голас» не чытаеце?.. Ну, вось — яшчэ адно пацвярджэнне!..

За плячымі ў Сіняка ўжо такія гады, калі можна ўнукам у спадчыну перадаць плён свайго жыцця, а перадаваць няма чаго. Жабрак духам быў, жабраком і застаўся. А былі ж некалі амбіцы, былі...

Маці хацела, каб Сіняк стаў чалавекам і часта настаўляла свайго падшывацца: людзі створаны па вобразу і падабенству божаю. А падшывае блюзіні: «Я перайначу свет! Ха-чу, каб усе былі падобнымі да мяне!» За гэта яго не аднойчы бацька ўшчуваў дзягай. Але Сіняк урадзіўся з за-кальцам: «Я самы разумны — і ўсё тут!» — Хоць кол на галаве чашы.

У Задвор'і Сіняк яшчэ мог верхаводзіць гуртам равеснікаў — аднавяскоўцаў, але ў Адэсе, куды неўзабаве пераехалі яго бацькі, давалося правадырскія амбіцы сваваць у кішэню. Асабліва пасля выпадку, калі каранья адэсіты з Дзержыбасайскай пака-залі яму, дзе ракі зімуць.

Дастаў свае амбіцы Сіняк, як вярнуўся ў былую Заходнюю Беларусь. Тут ён усур'ез узяўся змайстраваць сабе п'едэстал, з якога бачылі б яго асобу ўсе. Ды каб усе гаманілі: «Гля-дзіце — гэта Сіняк! Жывіце, як ён за-гадвае, думайце, як ён думае! Будзь-це падобнымі да Сіняка!.. Адзіны прававерны месця — Сіняк... Толькі Сіняк выведзе народ з панскага раб-ства на волю і накорміць маннай ня-беснай...»

Каб узяцца над натоўпам, зад-вор'інскі падшыванец, недавучаны адэсітамі, рашыў выступіць адразу ў трох ролях. Першая — Сяргей Сіня-ка, цёртага палітыка і нацыянальнага дзеяча, якому толькі варта кінуць пальцамі — і зменіцца лёс народа. Дру-гая — Сяргей Хмары, нікім непера-плонутага паэта, пра якога гавары-лі б: «Беларускі пясняр Хмара... Адзіны, дастойны Парнаса, Хмара...» Трэцяя — Янкі Перуна, да адчаю скандальнага сатырыка, які няшчад-на лупіць зло, перад кім трасуцца ўсе смеротныя.

Вялікага палітыка з Сяргея Сіняка не выйшла. Як ён ні ківаў пальцамі, падае ў Беларусі развіталіся не па яго жаданню, а па логіцы гісторыі і законах класавай барацьбы. Да таго ж асабістай закваскі не было. Каб стаць грамадска-палітычным дзеячам, ды яшчэ з прэтэнзіяй на маштаб-насць, трэба мець адпаведныя ідэі. У Сіняка ж арыгінальных ідэй не вадылася ніколі. Былі толькі эгаізм і нацыянальная фанабарыстасць. Ад-зінак — то ён прымыкаў да Грамады, то спачуваў камсамолу Заходняй Бе-ларусі, то цішком бег да Акінчыца і Астроўскага, якія супрацоўнічалі з польскай дэфензівай. Урэшце, Сіняк і сам пайшоў служыць той жа дэфен-зіве, а прышлі новыя гаспадары — фашысты, прыстасаваліся ў СД.

Сіняк так увайшоў у ролю двурэш-ніка, што потым, ужо ў Канадзе, яму нічога не варта было аб'явіць сваю здраду народу «нацыянальна-выз-вольнай дзейнасцю», а Беларускую

краёвую абарону і Беларускі палі-цэйскі батальён, арганізаваны гітле-раўцамі для карных аперацый суп-раць партызан, — прадаўжальнікамі Беларускай сялянска-рабочай грама-ды.

У Сяргея Сіняка былі свае прын-цыпы і свая вышэйшая мэта дзей-насці. Аб іх прагаварыўся Сяргей Хмара ў «собскай» паэзіі:

Скура свая — ідэал.

Пакуль Сіняк-палітык «смаўжом

Вацлаў МАЦКЕВІЧ

БЕСП'ЕДЭСТАЛЬНЫ СІНЯК

ПАМФЛЕТ

мяккацелым» поўзаў «у жыцця пад ступнёй», спелі Хмара-паэт і Пярун-сатырык. Накрапвалі, паводле пры-знання аўтара, першыя няўключныя вершы, на літаратурным небасхіде нешта вуркатала і пабліскала. Паэ-ты яго ўзросту, але з яснай сацыяль-най пазіцыяй, таксама пісалі вершы. Іх друкавалі ў рэвалюцыйных выдан-нях Кампартыі і Камсамола Заход-няй Беларусі. Іх імёны становіліся вядомымі, а творчасць была патрэб-най народу, як хлеб душы.

Сяргей Хмара, які меўся зацьміць усіх, нацыркаў ужо вершаў на цэлы зборнічак. Але яго прадукцыю чаму-сьці ніхто не збіраўся выдаваць. Нія-начай, як не было збыту. І тады Сяргей Хмару, злітаваўшыся, выдаў... Сяргей Сіняк. На грошы, сабраныя па вёсках, павінны былі выпусціць кніжку Анатоля Іверса. Але Хмара аказаўся спрытнейшы і перабег яму дарогу сваім нэндзным «Жураўліным шляхам».

Магчыма, каб папярэдзіць крыва-толкі, а можа, каб падкрэсліць сваё маральнае і палітычнае крэда, Хмара заткнуў рот усім шчырым прызнан-нем:

Што ж — да звягі прывыклі!

Паспрабуйце не разгубіцца і адка-заць на такую нахрапістасць!

Але як ні намагаўся Сіняк, не збу-даваў сабе п'едэстала, на якім так марылася красавца. У лідэры не выбіўся, нават сярод «свадомай» эміграцыі, паэт, які падаваў «вялікія спадзеўкі», скіс, так і не перабра-дзіўшы, а з вялікага грому сатырыка пырнуў дробны дождж пасквілянта.

Цяпер Сіняк сядзіць у Канадзе і робіць выгляд задаволенага чалаве-ка:

Вось і мы ўжо сядзём,

Хлеб жуём, гарэлку п'ём!

Хоць ня ўзлез на п'едэсталь

У банку конт за то нямалі!

Колькі чалавек не туляўся, а знай-шоў сябе. І то праўда: навошта пнуц-ца на п'едэстал, калі можна, не мар-нуючыся, мяняць ідэі на доллары і павялічваць свой рахунак у банку? Але гэта Сіняк пахваляецца, што гандлюе ідэямі. Мы ж маем засцяро-гі, бо вядома добра, што сваіх ідэй Сіняк так і не выседзеў. Зарабляе Сіняк той самай звягай, да якой ён прывык з маленства. Цяпер яму на-конт гэтага воля, бо Сіняк жа ў «во-льным свеце». І мае свой «Голас».

Колькі чалавек не туляўся, а знай-шоў сябе. І то праўда: навошта пнуц-ца на п'едэстал, калі можна, не мар-нуючыся, мяняць ідэі на доллары і павялічваць свой рахунак у банку? Але гэта Сіняк пахваляецца, што гандлюе ідэямі. Мы ж маем засцяро-гі, бо вядома добра, што сваіх ідэй Сіняк так і не выседзеў. Зарабляе Сіняк той самай звягай, да якой ён прывык з маленства. Цяпер яму на-конт гэтага воля, бо Сіняк жа ў «во-льным свеце». І мае свой «Голас».

Звягаць можна з любой прычыны, была б толькі ахвота. Тым больш, што ў Беларусі ўсё робіцца не так, як таго хацелася б Сіняку.

Да прыкладу ўзяць Курган Славы пад Мінскам, насыпаны жыхарамі сталіцы да 25-годдзя вызвалення Бе-ларусі ад гітлераўцаў. Вячаюць Курган чатыры штыкі — сімвал муж-насці воінаў чатырох франтоў, што вызвалілі нашу рэспубліку. Сіняк убачыў у гэтым сімвал «рабства і паняволення Беларусі Масквой».

Ад блюзнерства да святатацтва адзін крок, а для Сіняка і таго меней. Здзекавацца з таго, што дорага і свя-та нашаму народу, можа толькі ча-лавец, які зрокся Бацькаўшчыны. Ад таго, што Сіняк «папіскае часамі», можа павялічыцца яго ўклад у банку, але не змяняцца думкі і погляды са-вецкіх людзей. Вось гэтая акаліч-насць, відаць, і ўзлавала Сіняка не на жарт. Навошта ж ён стараецца, са-скору вылузаецца, надрывае свой «Голас»? Трэба даказаць, што ў Бе-ларусі ёсць людзі сінякападобныя. І даказаць!..

У хмараўскай «Баявой ускалосі», якая ашчацілілася антысавецкім вер-шап'лётствам эміграцыйных, з дазволу сказаць, паэтаў, ёсць раздзел — «Паэ-зія на бацькаўшчыне», гэта значыць у сучаснай Савецкай Беларусі. У ім змешчаны творы вядомых беларускіх савецкіх паэтаў. Тое, што Хмара аці-раецца сваімі бездапаможнымі рыф-мам і каля сапраўднай беларускай паэзіі і гэтым самым намагаецца ўзняць сваю цану і даказаць, што і ён таксама араў ніву нацыянальнай культуры, ужо старая ісціна. Але на гэты раз Хмара выступіў адкрыта ў сваёй галоўнай ролі.

Пачынаецца раздзел двума верша-мі Я. Чэрвенскага, аўтара, дасюль не-

вядомага ў Беларусі. Сярод членаў Саюза пісьменнікаў такога не было чуваць, на старонках нашых газет і часопісаў такога імя нешта не сустра-калася. Што ж, тым больш гонару Сі-няку, які прыгрэў новы талент.

Верш першы носіць назву «Хатын-скае», другі — безназоўны. Пад вер-шамі стаіць месца іх напісання і на-ват дата — «Хатынь, 1972» і «Ме-нская шаша, 1972». Так што вершы-кі, можна сказаць, свежа спечаныя. Знешне ўсё выглядае прыстойна і гладка. Як сказаў бы колішні прыя-цель Сіняка слоніўскі гебітскамісар, — чыстая работа!

Ды вось бяда — змест вершаў Я. Чэрвенскага выдае Хмару з вуша-мі. Яго работа і знаёмая ўжо нам няўключнасць рыфмы, і з'едзены тлём лексікон, які мала чым нагад-вае беларускую мову, і звон разбітых і пашчэрбленых ідэй, на якія настаў-лены толькі сіняковы будзільнік, — усё гэта ўласціва Хмары, а ніяк не беларускім савецкім паэтам.

Для савецкіх людзей (ды ці толькі для савецкіх!) Хатынь — месца паг-ланення і роздому, для Сіняка — по-вад яшчэ раз высаліцца і абыграць свой народ. Для нас велічны Курган Славы, што ўзняў у неба гранёныя штыкі, — сімвал свабоды, здабытай у сумеснай барацьбе ўсіх народаў СССР супраць гітлераўскага нашэ-цця. Для Сіняка ж — гэта «злавесны сімвал хіжацкай Русі».

Чакайце, чакайце! Але гэтыя ж словы, толькі ў прозе, былі надрука-ваны тры гады назад у «Беларускім голасе»! І за подпісам самога Хмары. Выходзіць, што «паэзія на бацькаў-шчыне» Я. Чэрвенскага кляпалася ў заморскай кухні Сяргея Сіняка?

Тут міжволі ўспамінаецца яшчэ адно яго аблічча, найбольш вядомае беларусам на Бацькаўшчыне. Абліч-ча мацёрага правакатара.

Апошнім часам бесп'едэстальны Сіняк зноў зажурыўся. Яго бадзёрыя заявы, што пляваць яму на славу, абы не пераводзіліся хлеб і гарэлка, — гэта гульня на публіку, і не больш. «Вызвольны дзеяч», «змагар за бе-ларускую справу» і да т. п., Сіняк выходзіць з сябе, што яго вершы не друкуюць у анталогіі беларускай паэ-зіі, што на Радзіме яго ведаюць як здрадніка і перабегчыка. А яму так хацелася б, каб называлі «атаманам беларускае вольнае партызанкі». І самае важнае, што мучыць душу Сіняка, — ці ўвойдзе яго імя ў Бе-ларускую Савецкую Энцыклапедыю?

Можа супакоіць — абавязкова ўвойдзе. Народ павінен знаць усіх — і хто палаў, і хто смуродзіў. Сіняк увойдзе ў гісторыю, але не як гра-мадска-палітычны дзеяч, і не як паэт, і не як сатырык. Яго прозвішча будзе стаяць побач з тымі, пра якіх лепш за Хмару не скажаш:

Жабравалі на каленях,

Ганьбе гімн сваёй пялі.

Так што будзе і ў Сіняка свой п'едэстал. Абавязкова будзе! А на ім высякуць словы, замест эпітафіі. Праўдзівыя словы, напісаныя некалі Сяргеем Хмарай якраз пра Сяргея Сіняка:

Усцяж Беларусь, Беларусь на вуснах,

А ў сэрцы — чорная здрада...

ЕВФРОСИНИЯ ПОЛОЦКАЯ

5 июня исполняется 800 лет со дня кончины преподобной Евфросинии Полоцкой. В миру Предслава была дочерью Полоцкого князя Георгия и родственницей великого поборника земли Русской Александра Невского. Обладая замечательной красотой, достигнув совершеннолетия, вместо представившейся ей возможности стать женой богатого и знатного князя, она пренебрегла всеми земными благами и ушла в монастырь, чтобы проводить жизнь в служении богу и людям. Сначала молодая монахиня поселилась в монастыре, где настоятельницей была ее тетка Романия, а затем в построенной по ее просьбе келье «голубце» при Софийском соборе. Вскоре епископ Илия передал ей свой архиерейский дом с деревянной церковью на окраине Полоцка, в Сельце, где Евфросиния основала девичий монастырь.

Будучи высокообразованной, Евфросиния, кроме молитв, писала летописи, свои собственные сочинения и стихи, занималась переводами с греческого и других

языков и переписывала священные книги. Свои книги она украшала орнаментами и миниатюрами. Взамен рукописей она получала чистый пергамент для дальнейшей работы и деньги, которые употребляла на помощь бедным. При монастыре была и школа, где все свои знания Евфросиния передавала тем, кто приходил к ней учиться.

По ее проектам полочанином Иоанном в течение одного года был построен замечательный по красоте и строгости форм каменный храм Спаса, фрески которого отличаются высоким мастерством и глубоким проникновением в духовную красоту человека. По ее указанию строились и другие храмы, делались в них росписи. Она сделала эскиз «креста Евфросинии», который был изготовлен Лазарем Богшей.

К концу своей жизни Евфросиния предприняла паломническое путешествие в далекий Иерусалим для того, чтобы у Гроба Господня

вознести молитвы о Русской земле и о своих соотечественниках. Там неожиданно она скончалась и, умирая, просила похоронить ее на паперти храма в старинном монастыре Феодосия Великого, недалеко от Иерусалима. В 1187 году Иерусалим был взят султаном Саладином, который за выкуп отпустил монахов Феодосиевского монастыря вместе с мощами преподобной Евфросинии, которые были помещены в Киево-Печерской Лавре. В 1910 году, по просьбе жителей Полоцка, останки преподобной Евфросинии были перенесены в построенный ею Спасский собор Полоцкого женского монастыря, где и находятся до настоящего времени.

Наш народ чтит память Евфросинии Полоцкой, как подвижницы, просветительницы, как миротворицы в период междоусобных распрей отдельных князей.

Все свои таланты Евфросиния Полоцкая отдала своему народу.

П. ВОЙТОВИЧ,
протоиерей.

Полоцк. Собор Спасо-Евфросиньевского монастыря, XII в.

ГЕНЕРАЛЬНЫ сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў прыняў у Крамлі 13 мая галоўнага рэдактара заходнегерманскага часопіса «Штэрн» Г. Нанена і даў яму інтэрв'ю. Ніжэй прыводзяцца адказы Л. Брэжнева на пытанні часопіса.

Пытанне: Пан Генеральны сакратар, праз некалькі дзён Вы наведаеце ФРГ з афіцыйным візітам. Што маглі б Вы

каваць, на абстаноўку ў Еўропе ў цэлым.

Хачу спадзявацца, што гутаркі з канцлерам В. Брантам, з якім у нас у ходзе сустрэч у Маскве і ў Арэндзе склаліся добрыя адносіны, і на гэты раз будуць карыснымі, паслужаць інтарэсам міру і міжнароднага супрацоўніцтва.

Пытанне: Пан Генеральны сакратар, Вы ўпершыню наведаеце Федэратыўную Рэспуб-

лікаваць, на абстаноўку ў Еўропе ў цэлым. Хачу спадзявацца, што гутаркі з канцлерам В. Брантам, з якім у нас у ходзе сустрэч у Маскве і ў Арэндзе склаліся добрыя адносіны, і на гэты раз будуць карыснымі, паслужаць інтарэсам міру і міжнароднага супрацоўніцтва.

Пытанне: Ці лічыце Вы, што ёсць спрыяльныя перспектывы для супрацоўніцтва паміж СССР і ФРГ у галіне эканомікі, гандлю, навукі і тэхнікі?

АСУДЖЭННЕ АГРЭСІІ І РАСІЗМУ

У Жэневе адбылася XXIX сесія Камісіі па правах чалавека Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Аб праблемах, якія вырашаліся на сесіі, і ўздзе ў рабоце камісіі прадстаўнікоў Беларусі расказвае кіраўнік дэлегацыі БССР намеснік міністра юстыцыі рэспублікі Георгій СТАНКЕВІЧ.

Камісія па правах чалавека з'яўляецца адным з важных органаў у сістэме Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Яна была створана ў 1946 годзе. У яе састаў перыядычна выбіраюцца тэрмінам на тры гады 32 краіны — члены ААН з улікам іх геаграфічнага размяшчэння і сацыяльнай сістэмы.

У 1971 годзе Беларуская ССР упершыню была выбрана членам гэтай камісіі.

Камісія праводзіць свае сесіі раз у год па чарговым у Нью-Йорку або Жэневе. Яе пасяджэнні працягваюцца не менш чым чатыры і не больш чым шэсць тыдняў.

Камісія з'яўляецца функцыянальным органам. Яе функцыі зводзяцца да разгляду пытанняў, якія датычаць ажыццяўлення правоў чалавека ва ўсіх краінах — членах Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

Акрамя гэтага, камісія выпрацоўвае праекты міжнародных і міжнародна-прававых дакументаў: дэкларацыі, прынцыпы, канвенцыі, рэзалюцыі, якія затым праз Эканамічны і Сацыяльны савет уносяцца на разгляд Генеральнай Асамблеі.

Парадак дня сесій, як мы мелі магчымасць пераканацца, пастаянна перагружаны. Аб гэтым сведчыць наступны факт: за 25—30 рабочых дзён даводзіцца абмяркоўваць 23—24 вельмі разнастайныя пытанні і прымаць па іх узгодненыя рашэнні. Многія з пунктаў парадку дня сесіі маюць па некалькі самастойных праблем, што значна павялічвае аб'ём работы.

Пытанні, якія ўключаюцца ў парадак дня кожнай сесіі, далёка не раўназначныя. Адны з іх звязаны з масавымі парушэннямі правоў чалавека, маюць больш надзённы характар і патрабуюць неадкладнага вырашэння, паколькі ўяўляюць сабой пагрозу ўсеагульнаму міру і бяспецы ўсіх народаў.

Да такіх праблем адносіцца, напрыклад, пытанне аб парушэнні правоў чалавека на арабскіх тэрыторыях, акупіраваных Ізраілем. Там улады Тэль-Авіва выгналі каля двух мільёнаў арабаў з іх зямель, забаранілі ім вяртацца на радзіму, рабуюць іх маёмасць, рабуюць дамы, утрымліваюць масы людзей у лагерах і турмах без суда і следства. Усё гэта вынікала з даклада, прадстаўленага на разгляд мінулай сесіі спецыяльнай камісіі па расследаванню злачынстваў Ізраіля на акупіраванай тэрыторыі.

Вельмі надзённым з'яўляецца таксама пытанне аб злачынствах апартаіду, або так зване «раздзельнае развіццё рас» у Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы, дзе больш чым 15 мільёнаў афрыканскага насельніцтва пастаўлена па-за законам і па сутнасці асуджана на поўнае знішчэнне. У ПАР каля двухсот законаў афіцыйна замацоўваюць няроўнасць людзей і нябелых ставяць у становішча рабў. Гэта злачынства партугальскіх каланізатараў і іх намаганняў, якія робяць усё для таго, каб падавіць нацыянальна-вызваленчую барацьбу народаў Мазамбіка, Гвінеі (Бісау) і Анголы.

Другая група пытанняў, якія ўключаюцца ў парадак дня камісіі, хоць і звязана з парушэннямі правоў чалаве-

ка, але носіць абмежаваны характар. Да такіх пытанняў трэба аднесці праблему дасягнення ў капіталістычным грамадстве роўнасці пры ажыццяўленні правосуддзя і іншыя.

Тут трэба заўважыць, што заходнія краіны ўсяляк спрабуюць ухіліцца ад глыбокага абмеркавання важных пытанняў і прыняцця эфектыўных мер. Яны стараюцца адлягнуць увагу камісіі ад найбольш надзённых праблем і сканцэнтравать яе намаганні на другарадных пытаннях.

Аднак пры актыўным удзеле дэлегацыі сацыялістычных краін і падтрымкай іх дэлегацыямі афра-азіяцкіх краін і краін Лацінскай Амерыкі камісія звычайна пачынае сваю работу з абмеркавання найбольш важных пытанняў. Так, XXIX сесія змагла прыняць вельмі важныя рашэнні. Яна адобрыла і ўнесла на разгляд будучай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН разгорнутую праграму дзесяцігоддзя дзеянняў па барацьбе з расізмам і расавай дыскрымінацыяй.

Абмеркаванне гэтай праграмы Генеральнай Асамблеяй супадае са святкаваннем дваццаціпяцігадовага юбілею Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, які будзе адзначацца 10 снежня гэтага года.

Затым камісія ўпершыню ў гісторыі адобрыла, за выключэннем аднаго артыкула, праект Канвенцыі аб спыненні злачынстваў апартаіду і пакарання за яго. Праект гэты быў унесены на разгляд сесіі па ініцыятыве Савета Саюза і будзе разгледжаны на чарговай сесіі Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

Прынята таксама важная рэзалюцыя па пытанню аб парушэнні правоў чалавека на тэрыторыях, акупіраваных у выніку вайсковых дзеянняў на Блізкім Усходзе. У гэтай рэзалюцыі камісія зноў разглядала дзеянні Ізраіля на акупіраванай тэрыторыі як ваенныя злачынствы і злачынствы супраць чалавецтва і пацвердзіла, што ўсе меры, прынятыя Ізраілем для змянення дэмакратычнай структуры і статусу акупіраваных арабскіх тэрыторый, уключаючы Іерусалім, неспраўдны і незаконны.

Супраць гэтай рэзалюцыі галасавалі толькі дэлегацыі ЗША і Дамініканскай Рэспублікі.

Дэлегацыя Беларуская ССР унесла на разгляд камісіі праект рэзалюцыі і праект прынцыпаў міжнароднага супрацоўніцтва адносна выяўлення, арышту, выдачы і пакарання асоб, вінаватых у ваенных злачынствах і злачынствах супраць чалавецтва.

Гэты праект з прынятымі папраўкамі быў адобраны праўда, з некаторымі агаворкамі, і таксама перададзены на разгляд чарговай сесіі Генеральнай Асамблеі.

Задача заключаецца ў тым, каб Генеральная Асамблея адобрыла гэты праект, таксама як яго адобрыла Камісія па правах чалавека.

Усяго па абмеркаванні пытанняў за шэсць тыдняў работы камісія прыняла дваццаць чатыры рэзалюцыі. У выпрацоўцы кожнай з іх актыўны ўдзел прымала і дэлегацыя нашай рэспублікі.

АДКАЗЫ Л. БРЭЖНЕВА НА ПЫТАННІ ГАЛОЎНАГА РЭДАКТАРА ЧАСОПІСА «ШТЭРН»

сказаць аб мэтах гэтага візіту?

Адказ: Я накіроўваюся ў Бон для таго, каб прадоўжыць справу, пачатую ў жніўні 1970 года, калі быў падпісаны маскоўскі дагавор. Хоць з моманту яго падпісання прайшло не так многа часу, ужо цяпер можна з поўнай падставай сказаць, што ён стаў паваротным пунктам ва ўсім развіцці адносін паміж СССР і ФРГ.

Калі я б цяпер пачаў гаварыць аб тым сапраўды велізарным значэнні, якое мае гэты дагавор з міжнароднага прававога пункту гледжання, то гэта былі б у асноўным рэчы ўжо вядомыя. Тут мне хацелася б падкрэсліць іншае, а іменна асаблівую маральна-палітычную ролю гэтага дагавору. Яго ўступленне ў сілу дало магчымасць пачаць работу па стварэнню па-сапраўднаму новай атмасферы ва ўзаемаадносінах паміж нашымі краінамі.

Як мне здаецца, у гутарках з канцлерам В. Брантам мы пастараемся не толькі падвесці вынікі таго, што ўжо зроблена. Перш за ўсё трэба будзе сумесна абдумаць і вызначыць перспектывы на будучыню. Гутарка ідзе аб далейшым развіцці сувязей паміж нашымі дзяржавамі ва ўсіх галінах — палітычнай, эканамічнай, навукова-тэхнічнай і культурнай. І, што не менш важна, гутарка ідзе таксама аб умацаванні ўзаемнага давер'я. Вядома, і для канцлера Бранта, і для мяне вельмі цікава будзе мець разгляд буйных міжнародных праблем, у адносінах да якіх СССР і ФРГ могуць сказаць сваё слова. Гэта, у першую чаргу, датычыць, натуральна, спраў еўрапейскіх.

Мы надаём вельмі значэнне, у прыватнасці, абмену думкамі з федэральным канцлерам па пытаннях, якія датычаць агульнаеўрапейскай нарады і яе вынікаў. Згода адносна агульнага падыходу да гэтых пытанняў несумненна зрабіла б спрыяльны ўплыў на далейшае развіццё адносін паміж нашымі краінамі і, трэба мер-

ліку, з якімі пачуццямі Вы едзеце ў нашу краіну?

Адказ: Я накіроўваюся ў ФРГ з вялікай цікавасцю, з добрай воляй і без якой бы там ні было прадурзятасці.

Мая цікавасць да вашай краіны — гэта не проста цікавасць чалавека, які ведае аб яе дасягненнях у многіх галінах прамысловай, навуковай і культурнай дзейнасці. Не, гэта перш за ўсё — цікавасць палітычнай. У нас ёсць сур'ёзныя намеры развіваць і далей адносіны з ФРГ, і таму вельмі важна набрацца жывых уражанняў, глыбей зразумець і адчуць погляды і канцэпцыі вашых дзяржаўных і палітычных дзеячаў, настроі думак грамадзян, шырокіх колаў грамадскасці.

Пытанне: У нашай краіне праяўляецца вялікая цікавасць да нядаўняга Пленума ЦК вашай партыі, які быў прысвечаны пытанням міжнароднай палітыкі. Не маглі б Вы сказаць што-небудзь аб Пленуме для нашых чытачоў?

Адказ: Пастанова Пленума апублікавана, яна шырока камэнціруецца, і мне, відаць, няма неабходнасці паўтарацца.

На Пленуме ЦК быў закрануты ўвесь спектр пытанняў нашай міжнароднай палітыкі. Вялікая ўвага была, натуральна, удзелена ўмацаванню і развіццю ўсебаковага супрацоўніцтва з брацкімі сацыялістычнымі краінамі — Польшчай, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай, Чэхаславакіяй, Венгрыяй, Балгарыяй, Румыніяй і іншымі.

У тым, што датычыць Еўропы, асабліва ўвага была ўдзелена карэнным пытаннем бяспекі на кантыненте, падрыхтоўцы і паспяховаму правядзенню агульнаеўрапейскай нарады. Савецкі Саюз поўны рашучасці зрабіць усё, што ад яго залежыць, каб вынікі гэтай нарады надалі ўсім народам нашага кантынента яшчэ больш упэўненасці ў мірнай будучыні.

Наша прынцыповая лінія і пазітыўныя практычныя крокі

Адказ: Тут, перш за ўсё, узнікае пытанне аб уплыве палітычных фактараў. Я лічу, што маскоўскі дагавор стварае дастаткова добрую аснову для ўсебаковага развіцця сувязей паміж Савецкім Саюзам і ФРГ ва ўсіх гэтых галінах. Развіццё гэтых сувязей — частка агульнага працэсу паляпшэння адносін паміж нашымі дзяржавамі. Больш таго, інтэнсіўнасць і шырыня такіх сувязей — гэта сур'ёзны паказчык трываласці ўсяго будынка савецка-заходнегерманскіх адносін, які мы цяпер узводзім.

Мяркую, што ёсць усе падставы для істотнага расшырэння супрацоўніцтва паміж СССР і ФРГ у гандлёва-эканамічнай і навукова-тэхнічнай галінах. Многія заходнегерманскія фірмы добра вядомы ў нашай краіне як салідныя гандлёвыя партнёры.

Мы ведаем, што ёсць пэўныя аб'ектыўныя складанасці, абумоўленыя розным характарам сацыяльна-эканамічных сістэм дзвюх нашых дзяржаў. Аднак вопыт паказвае, што дзелавыя колы вашай краіны і нашы гандлёвыя арганізацыі могуць даволі паспяхова спалучаць свае намаганні на аснове ўзаемнай выгады. Думаю, што маючы адбыцця гутаркі ў Боне, тыя пагадненні, якія, магчыма, будуць там падпісаны, дапамогуць надаць новы размах супрацоўніцтву паміж Савецкім Саюзам і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі.

У заключэнне я хачу яшчэ раз падкрэсліць, што да нашых адносін з Федэратыўнай Рэспублікай Германіяй ў Савецкім Саюзе падыходзім з пазіцыі міру, добрай волі і імкнення да развіцця ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва. Мы перакананы, што такое супрацоўніцтва прынесе вялікую карысць не толькі народам абедзвюх нашых краін, але і Еўропе ў цэлым, справе яе бяспекі. Іменна ў духу ўсяго сказанага вышэй я хацеў бы перадаць чытачам вашага часопіса прывітанне і добрыя пажаданні.

Віцебск. Мост праз Заходнюю Дзвіну.

Фота В. ДУБІНКІ.

ТРИ МАНАЛОГІ ПРА ТЭАТР

СЛОНІМСКІ НАРОДНЫ ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР АДЗНАЧЫЦЬ СЕЛЕТА СВАЕ 25-ГОДЗЕ

Мікалай ВАРВАШЭВІЧ, галоўны рэжысёр тэатра

На нядаўна прайшоўшым рэспубліканскім аглядзе самадзейных тэатраў наш калектыў паказаў п'есу У. Галубка «Ганка» і быў удастоены дыплама першай ступені. Вядома, выступаць на сталічнай сцэне — вялікі гонар. Але для нас такі поспех не самамэта. Галоўнае, каб наша работа прыносила нейкую карысць глядачам: вучыла іх даbru, прыгажосці, выхоўвала актыўныя адносіны да жыцця, дакладныя грамадзянскія пазіцыі, непрымірымасць і стойкасць у барацьбе за шчасце людзей.

Артысты тэатра — калектыў аднадушны. Людзі розных прафесій, яны аддаюць свой вольны час рэпетыцыям, самастойнай рабоце над вобразам, гастрольным паездкам. Рэжым у нас вельмі напружаны: тры рэпетыцыі ў тыдзень і кожную суботу ці нядзелю — спектакль. Палёккі не жадаюць самі артысты. Пастаянная занятасць, планамерныя выступленні становяць уплываюць на іх творчую актыўнасць, дапамагаюць адчуваць нейкую сваю незаможнасць. (Па гэтай жа прычыне ў нас амаль не бывае дубляжу).

Школы-студыі мы не маем, навічкі пасцігаюць таямніцы стварэння вобраза на сцэне, у час рэпетыцыі чарговага спектакля. Але большасць удзельнікаў — ветэраны. Пенсіянерка Феофанія Ракевіч, у мінулым настаўніца, аддала самадзейнай сцэне гадоў пятнаццаць, столькі ж — шафёр Аляксандр Бурдз, больш за дзесяць гадоў — ветурач Аляксандр Малік.

Папулярнасць нашага тэатра ў Слоніме вельмі вялікая. Штогод прыходзяць дзесяткі жадаючых. Прымаем нямногіх. Нам патрэбны людзі, якія любяць мастацтва самааддана і шчыра, не цураюцца той чарнавой работы, без якой не бывае сапраўднага поспеху. А часам мы самі шукаем новых акцёраў. Так, гады чатыры назад запрасілі на ролю Якіма Сарокі ў «Паўлінцы» рабочага гарадской друкарні Анатоля Цярэніна. Дэбют прайшоў удала. Працуючы над наступнай ролю, малады акцёр праявіў

уменне шукаць характэрныя дэталі вонкавага аблічча і ўнутранага свету героя. Ад спектакля да спектакля шліфаваўся і вобраз студэнта Васіля ў драме «Ганка», адна з апошніх работ Анатоля Цярэніна.

Да 25-годдзя тэатра (святкаваць яго будзем, пэўна, увосень) мяркую стварыць нешта накшталт музея. Фотаздымкі, граматы, афішы, праграмы канцэртаў раскажуць аб творчым шляху асобных акцёраў, аб пастаноўках розных год, аб гастрольных маршрутах. Мы выступалі ў Гродна, Мінску, літоўскім горадзе Алітусе... Я не лічу Слонімшчыну ў бліжэйшыя вёскі суседніх раёнаў — гэта нашы пастаянныя маршруты, кожны спектакль не мінае іх.

Тэатр ставіў «Паўлінку» і «Прымакоў» Я. Купалы, «Глыбокую плынь» І. Шамякіна, п'есы М. Горкага і А. Астроўскага, творы сучасных савецкіх і замежных драматургаў. Дзве-тры прэм'еры за год сталі абавязковымі.

Нашай чарговай работай будзе, відаць, «Разбег», гераічная драма маладых аўтараў Ю. Сохара і Р. Смольскага, прысвечаная чараджэнню камсамола Беларусі. П'еса была прапанавана нам з правам першай пастаноўкі.

Кацярына ПАЛІШЧУК, вядучая актрыса

Я не магу ўявіць сваё жыццё без тэатра. Дагэтуль памятаю першую дзіцячую ролю: мне трэба было выйсці на сцэну і сказаць літаральна некалькі слоў. У школьнай самадзейнасці я бралася за ўсё — дэкламавала, спявала, танцавала. Гэта было бясконцае свята музыкі, шчасця, веселасці.

І раптам — вайна, эвакуацыя. У шпіталі для цяжкапараненых маленькія «артысты» былі самымі жаданымі гасцямі. Мы паказвалі сваю праграму ў кожнай палатцы, і ўсе хворыя, хто толькі мог рухацца, ішлі следам за намі, цягнулі суседзяў. Нашы вершы і песні яны гатовы былі слухаць мо па дзесяць разоў запар. У знак удзячнасці яны аддавалі нам не толькі салодкае, але і свае абеды.

Пэўна, менавіта тады я пачала ўсведамляць, наколькі гэта

адказная і важная справа — мастацтва.

Я не стала прафесійнай актрысай, абставіны склаліся так, што я скончыла ўніверсітэт і ўсё жыццё выкладаю ў школах рускую мову і літаратуру. Іграю ў самадзейным тэатры. Цяжка сказаць, што я люблю болей. Мае абодва захапленні — літаратура і тэатр — настолькі цесна звязаны, што нібы вынікаюць адно з другога. І служыць яны адной мэце — выхаванню. Слова і вобраз... Данесці іх да сэрцаў людзей так, каб адбыўся чуд суперажывання, каб чалавек адкрыў у сабе нешта новае, добрае, вельмі патрэбнае іншым. Дзеля дасягнення гэтай мэты не шкадуеш ні сіл, ні часу.

Вядома, нялёгка сумяшчаць работу ў школе, рэпетыцыі і хатнія клопаты. Асабліва шмат хваляванняў перад прэм'ерай. Як кажуць, дома не стыкаюся. Але і муж, і маці, і дзеці (іх у мяне трое, двое ўжо студэнты) — заядлыя тэатралы. Яны не толькі вызваляюць мяне ад хатніх спраў, а яшчэ і выказваюць крытычныя заўвагі пасля спектакля.

Робота над вобразам патрабуе поўнай аддачы. Асабліва, калі што не атрымліваецца — мучаешся, перажываеш, у адчай клінешся кінуць тэатр з яго бясконцамі прымусамі жыць на мяжы магчымасцей. А выходзіш перад глядачамі, адчуваеш, што выпакутаванае табою кранае іх сваёй праўдзівасцю і дакладнасцю, і нібы вырастаюць крылы, адно імгненне маральнай задаволенасці перакрэслівае ў памяці месяцы напружання і працы.

Адна з маіх апошніх работ — Васа Жалязноў ў спектаклі па п'есе М. Горкага. Класічная роля, з багатай тэатральнай гісторыяй. І ўсё ж я імкнулася даць сваё разуменне гераіні. Прачытала ўсё, што змогла знайсці пра тую эпоху, пра гісторыю стварэння п'есы і г. д. Дзелавітасць, жорсткасць, настойлівасць Васы я не толькі зразумела, я адчула іх. Горш атрымлівалася з яе любоўю да дзяцей. «Мая Васа» не магла быць пяшчотнай і любячай маці. Не хапала шчырасці. Бясконцыя рэпетыцыі, роздумы, гутаркі з рэжысёрам... Гледачы цёпла

прынялі спектакль, але ў мяне няма поўнай задаволенасці. Чалавечая натура, наогул, справа складаная, асабліва такая самабытная, як гераіня Горкага. Скупа і не без барацьбы адкрывае яна мне таямніцы сваёй душы.

ГЛЯДАЧ, асоба збіральная, шматаблічная

У Беларусі працуе 49 народных тэатраў. Слонімскі драматычны займае сярод іх першае месца па колькасці выступленняў. Тэатр — своеасаблівае славукасць Слоніма. Вядомасць самадзейнага калектыву выйшла за межы рэспублікі, а папулярнасць сярод жыхароў свайго раёна — незвычайная. І прычына такой павагі, пэўна, у тым, што артысты-аматары працуюць не дзеля прыгожых справаздач ці ганарлівага самавыяўлення, а з глыбокім перакананнем, што задача мастацтва — служэнне людзям, паўсядзённае, абавязковае і бескарыслівае.

Самадзейны тэатр уплывае на глядзельную залу не толькі той жыццёвай гісторыяй, што разгортваецца на сцэне. Пазнавальная функцыя таксама важная, але ж нешта падобнае, нават зробленае больш прывабна, можна паглядзець у кіно, па тэлебачанні. У час спектакля ўнікае непасрэднае духоўнае кантакта, узаемаразуменне паміж людзьмі на сцэне і ў зале. А пасля, у роздумах і аналізе ўбачанага, некалькі мігнутаў з'яўляецца захапленне самадзейным калектывам — шматграннай таленавітасцю яго членаў, гранічнай праўдзівасцю жыцця ў вобразах, беззапаветнай вернасцю свайму захапленню.

Творчае гарэне артыстаў-аматараў выклікае ў глядачоў прагу дзейнасці, усяляе ўпэўненасць у сваіх сілах. Калі людзі аддаюць увесь свой вольны час дзеля выхавання і адпачынку іншых, то як магу я карыстацца плёнам іх працы, нічога не аддаючы ўзамен? Хай не ім непасрэдна, а іншым, каму патрэбны менавіта мае веды, вопыт, умельства...

У ланцуговай рэакцыі добра заўсёды нехта павінен быць першым.

Маналогі запісала
В. ТРЫГУБОВІЧ.

— Марыша, трымайся раўней!
— Яшчэ раз паўторым «пліе».

— Ліза, выцягни насок!
— А цяпер, дзяўчынкi, «батман-тэндзю».

Не атрымліваецца дакладны паварот у Іны Душкевіч, і ад строгіх заўваг педагога ўжо заблішчэлі ў яе вачах слёзы. Кроплі поту выступілі на твары ў маленькай Люсі Аляксеевай. І толькі жыццядарасная Марына Хыдырава, найбольш працалюбівая вучаніца, усміхаецца нават пры самых цяжкіх «батманах». Цяпер цяжка сказаць, хто з іх дасягне вышынь вялікага балета і прышле запрашэнне настаўніцы на сваю прэм'еру «Золушкі», «Жызэллі» ці «Лебядзінага возера». Але марачы аб гэтым і вучаніцы, і педагог Эліна Сінева.

Поспех Марыны Хыдыравай — гэта і яе, педагога, вялікая радасць. Як гаварылі спецыялісты, у дзяўчынікі не было амаль ніякіх даных для заняткаў балетам. Але жаданне танцаваць і зайздросная ўпартасць, з якой ідзе Марына да сваёй мамы, робяць чуды. У самых адказных канцэртах Мінскага харэаграфічнага вучылішча сярод салістаў заўсёды выступаюць вучаніцы 4 класа — Іна Душкевіч, Наташа Скачкова, Люда Аляксеева і Марына Хыдырава.

НА ЗДЫМКУ: урок класічнага танца праводзіць Эліна СІНЕВА.

Фота А. НІКАЛАЕВА.

Геніяльны твор Пушкіна «Бахчысарайскі фантазі» набыў новае жыццё ў гуках, рытмах, пластыцы каля сарака гадоў назад. Малады, нікому не вядомы тады харэограф Захараў упершыню паставіў на сцэне Ленінградскага тэатра імя Кірава балет на толькі што напісаную Б. Асаф'евым музыку.

Праз год Р. Захараў паставіў «Бахчысарайскі фантазі» адразу ў двух маскоўскіх тэатрах — Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры і імя Станіслаўскага і Неміровіча-Данчанкі.

Нядаўна ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР адбылася прэм'ера балета Б. Асаф'ева «Бахчысарайскі фантазі». Кампазіцыя і пастаноўка народнага артыста ССРСР, лаўрэата дзяржаўных прэмій

ССРСР, прафесара, доктара мастацтвазнаўства Расціслава Захарава.

— Гэта новая, больш лаканічная рэдакцыя балета, — сказаў прафесар Захараў. — Трэці і чацвёрты акты аб'яднаны музычным антрактам і ідуць як адзінае дзеянне. Зусім нанова пастаўлены танцы ў гарэме [другі акт]. Нямаю новага і ў харэаграфічным вырашэнні першага акта. Сярод артыстаў беларускага балета мы знайшлі нямаю цікавых выканаўцаў. Супастаноўшчыкі Н. Стукаліна і В. Захараў, дырыжор Т. Каламіцэва вельмі дапамаглі мне ў рабоце. Малады мастак Я. Ждан стварыў зусім новае афармленне. Усё гэта робіць спектакль больш маляўнічым і выразным.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

Хроніка культурнага жыцця

У СТУДЗЕНІ — Веткаўскі, у лютым — Добружскі, у сакавіку — Гомельскі, у красавіку — Рэчыцкі. Так распісан кожны месяц выступленняў Гомельскага абласнога драматычнага тэатра ў раёнах вобласці.

За апошнія два гады артысты больш за 300 разоў выступалі ў калгасах і саўгасах Гомельшчыны. Увесь гэты час яны ўтрымліваюць пераходны Чырвоны сцяг ВЦСПС і Міністэрства культуры ССРСР за культурна-навуковую работу ў вёсцы. Толькі ў першым квартале гэтага года імі сыграны ў вёсках 25 спектакляў, на якіх пачытаў 8 тысяч калгаснікаў, рабочых саўгасаў і членаў іх сем'яў.

ВІКТАРУ ВУЯЧЫЧУ, вядомаму беларускаму спеваку, які прадстаўляў Савецкі Саюз на міжнародным конкурсе эстрадных песні ў Токіо, журы прысудзіла Вялікі спецыяльны прыз.

На конкурсе ў Токіо Вуячыч выканаў песню беларускага кампазітара Ігара Лучанка «Спадчына», напісаную на словы Які Купалы.

НАВАГРУДСКІ самадзейны ансамбль песні і танца «Свіцязь», якому нядаўна прысвоена ганаровае званне народнага, атрымаў запрашэнне выступіць на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ССРСР у Маскве.

У рэпертуары ансамбля бела-

рускія, польскія і украінскія песні. Але галоўным нумарам будзе, бяспрэчна, харэаграфічная карцінка «Світанне над Свіцяззю». Пастаноўку яе ажыццявіў Іван Хвораст — кансультант-метадыст рэспубліканскага Дома народнай творчасці. Музыку на словы мясцовага рабочага паэта С. Пярловіча напісаў стары сябар ансамбля кампазітар К. Папалаўскі.

ГАНАРОВАЕ званне лаўрэатаў Усеагульнага фестывалю савецкай моладзі прысвечанага 50-годдзю ўтварэння ССРСР, заваявалі рэжысёр Д. Міхлееў і аператар В. Цяслюк. Іх стужка «Птушка ікс», выпушчаная творчым аб'яднаннем «Летніце» кінастудыі «Беларусьфільм», прызнана лепшай на рэспубліканскім конкурсе дакументальных фільмаў аб моладзі, які завяршыўся ў Мінску. Стваральнікі яе ўдастоены прыва Цэнтральнага Камітэта ЛКСМ Беларусі.

Другое месца прысуджана фільму Беларускага тэлебачання «Вяснянка», які расказвае аб аднайменным танцавальным калектыве Магілёўскага аўтамабільнага заводу. Журы конкурсу адзначыла аператарскае майстэрства Ф. Кучара ў карціне «Гульня», створаным «Беларусьфільмам». Гэта кінастужка аб напіранай спартыўнай барацьбе мотабалістаў таксама ўвайшла ў лік пераможцаў агляду.

ГУЧЫЦЬ АРГАН

Адночы на станцыю Мінск з Чэхаславакіі прыбыў незвычайны груз. Шматлікія скрыні, якія займалі шэсць вагонаў, перавезлі ў Беларуска-дзяржаўную філармонію. На працягу чатырох месяцаў брыгада рабочых фабрыкі «Крнор» манціравала ў ёй цуд музыкі — арган. Творца гэтага чароўнага інструмента — вядомага арганіста і канструктара Рыгера Класа.

А неўзабаве адбыліся і першыя арганнае канцэрты. Іх выканаўцам быў прафесар з Чэхаславацкай рэспублікі Іржы Рэйнбергер...

Арган — духавы клавійны музычны інструмент. Адзін з яго першых вядоў — гудраўлас (вадзяны арган) вынашлі ў III стагоддзі ў Александрыі. У VIII стагоддзі становіцца вядомай сваімі арганамі Візантыя. Амаль у гэты ж час пачынаюць вырабляць арга-

ны ў Італіі, адкуль у IX стагоддзі іх вышываюць у Францыю.

Урачыстая, узвышаная, багатая выяўленчымі сродкамі музыка аргана, якая робіць незвычайны ўплыў на слухачоў, прыцягвала ўвагу царкоўнікаў. Арган, які ўмее радавацца, сумоваць і па-чалавечы перажываць, стаў сродкам рэлігійнай прапаганды. І толькі вялікія музыканты Кабесон, Фрэскабальдзі, Букстахудэ, Гендэль, Бах і іншыя прымуцілі яго гучаць усімі фарбамі жыцця.

У Расіі першыя звесткі пра арган сустракаюцца ў летапісах XI стагоддзя. Тады можна было пачуць арганную музыку і на Беларусі ў касцёлах і магнацкіх маёнтках.

Вялікае распаўсюджванне атрымаў гэты чудаویны інструмент у наш час. Ён ёсць сёння амаль ва ўсіх буйных канцэртных залах краіны. Пасля ўстаўлення яго ў Белдзяржфілар-

моні арганная музыка заняла значнае месца ў канцэртным жыцці Мінска.

У апошні час павысілася цікавасць да арганнае канцэрты як у выканаўцаў, так і ў слухачоў. Такой папулярнасцю, як зараз, арган не карыстаўся з часоў Баха. На канцэрты вядомага арганістаў цяпер ужо не заўсёды можна трапіць. Значна павялічыўся і лік канцэртуючых арганістаў, усё часцей на афішах з'яўляюцца імёны маладых музыкантаў. І сярод іх карыстаюцца асаблівай папулярнасцю Алег Янчанка, Рольф Уусвялі, Яўгенія Лісіцына, Леапольд Дзігрыс, Настасся Браўдэ, Барыс Раманаў. Беларускі арганіст Алег Янчанка не толькі выканаўца, ён многа і паспяхова піша для гэтага інструмента.

Выпускнік Маскоўскай кансерваторыі Алег Янчанка мае таксама радкі талент кампазітара-імпрэвізатара: на выпускным вечары пасля стажыроўкі ў Венскай акадэміі музыкі і Летняй акадэміі для арганаў у Харлеме (Галандыя) музыкант здзівіў прысутных яркай імпрэвізацыяй на зададзены тэму.

Янчанка гастралюваў у многіх гарадах краіны і за яе межамі. У яго разнастайны рэпертуар, але асабліва захапляецца ён Бахам. На Міжнародным конкурсе арганістаў імя вялікага кампазітара ў Лейпцыгу Алег Янчанка быў узнагароджаны дыпламам. Два гады працягваўся ў Мінску цыкл канцэртаў А. Янчанкі «Усе арганнае творы Баха». Гэтыя канцэрты — унікальная падзея ў музычным свеце. Нават у Італіі, Францыі, Аўстрыі, Германіі — краінах, дзе нарадзіліся і жылі вядомыя арганісты, — ні адзін музыкант-выканаўца не адважыўся на такі цяжкі і адказны творчы крок.

Амаль кожны тыдзень гучыць у філармоніі ў Мінску арганная музыка. Канцэрты вядомага савецкага арганістаў Э. Мгалаблшвілі, Х. Ленурма, Г. Гродберга, С. Дзіжура, югаслава А. Клобучара, А. Роусторна з Англіі, І. Бухера са Швейцарыі і іншых вядомага музыкантаў-арганістаў, а таксама Алега Янчанкі прынеслі шмат незабытых гадзін ама-тарам музыкі.

З. ФЕДЧАНКА.

МІНЧАНЕ СУСТРАКАЮЦА З ГОЯЙ...

Франсіска ГОЯ. «Партрэт актрысы».

Штаб-кватэра кампаніі «Оксідэнтл петролеум кампані», прэзідэнтам якой з'яўляецца доктар Арман Хамер, размешчана ў Лос-Анджэлесе. Але гэтымі днямі імя доктара Хамера можна пачуць у Беларуска-дзяржаўным мастацкім музеі: у Мінску экспануецца выстаўка твораў з прыватнай калекцыі прэзідэнта «Оксідэнтл петролеум».

Мінчане маюць магчымасць пазнаёміцца з творамі Альбрэхта Дзюрэра, Леанарда да Вінчы, Рафаэля Санці, Рэмбранта ван Рэйна, Франсіска Гоі, Поля Гагена, Поля Сезана, Вінсэнта Ван-Гога, Агюста Рэнуара, Пабло Пікасо і іншымі.

Мінск не першы горад у Савецкім Саюзе, дзе павяла выстаўка. Яе бачылі ў Ленінградзе, Маскве, Кіеве. І ўсюды — вялікі поспех.

Экспазіцыю, дзе ёсць творы мастакоў, з якімі савецкі глядач знаёміцца ўпершыню, адкрываюць работы старых майстроў. Асабліва цікавасць тут уяўляюць некалькі малюнкаў Леанарда да Вінчы, эскізы да фрэсак Рафаэля. Малюнак «Першацвет» Дзюрэра — яскравы прыклад мастацтва нямецкага Адраджэння. Мінчане

познаёміліся з двума карцінамі Рубенса.

На выстаўцы шмат цікавых твораў французскіх мастакоў-імпрэсіяністаў, постімпрэсіяністаў. Сярод іх — «Бульвар Манмартр у час карнавала» Пісара, «Дзяўчыны, якія чытаюць» Рэнуара, «Дзень добры, пан Гаген» Поля Гагена, «Раніца» Каро, «Бальніца ў Сен-Рэм» і «Сейбіт» Ван-Гога, малюнак, «Танцы ў Мулен-дэ-ля-Гамет» Тулуз-Латрэка.

На выстаўцы прадстаўлены работы амерыканскіх мастакоў: «Партрэт Джорджа Вашынгтона» Д. Сцюарта, «На пляжы» М. Праднергаста, «Партрэт кардынала Марцінілі» Т. Ікіна, дзве карціны М. Кесет.

Доктар Хамер падарыў адну карціну са сваёй калекцыі Эрмітаж. Гэта партрэт актрысы Антоні Сарантэ работы Франсіска Гоі. На партрэце — жанчына-прыгажуня, багатая душой чалавек. Вялікі іспанскі жывапісец напісаў яе ў свабоднай, натуральнай паставе, на срабрыста-шэрым, непаяўна гоуэйскім фоне, які надае ўсяму палатну незвычайную «меладычнасць», задуменнасць. І яшчэ адна работа Гоі — эскіз да габелена «Эль Пелеле». Гэ-

тая работа маладога мастака прасякнута веселасцю, народным гумарам. Яна і напісана ў празрыста-сонечным каларысе, які быццам увабраў яркае святло Іспаніі. Потым, у цяжкія гады, сталы Гоя перапрацаваў гэты сюжэт у адзін з афорты бесмяротнай серыі «Капрычас», у якім ён набыў зусім іншае, вельмі драматычнае гучанне.

Вядомы калекцыянер сам падбраў творы для выстаўкі і зрабіў гэта выдатна, з сапраўдным разуменнем мастацтва, з тонкім густам...

Доктар Арман Хамер быў першым амерыканскім бізнесменам, які заключыў дзелавы дагавор з маладой Рэспублікай Саветаў. Зараз ён таксама адным з першых амерыканскіх дзелавых людзей заключыў дамоўленасць з нашай краінай на будаўніцтва камбінатаў па вытворчасці мінеральных угняенняў.

Накіроўваючы ў СССР сваю калекцыю, доктар Хамер прапанаваў узяць на сябе арганізацыю ў Злучаных Штатах вялікай экспазіцыі скарбаў мастацкіх музеяў Савецкага Саюза. Такая выстаўка неўзабаве павінна адкрыцца ў Амерыцы.

СЛУЖБА ДАКЛАДНАГА ЧАСУ

Беларускае тэлебачанне пачало перадаваць «уласныя» сігналы дакладнага часу. Яны паступаюць з лабараторыі часу і частаты, створанай у Беларуска-дзяржаўным цэнтры метралогіі і стандартызацыі.

Новая лабараторыя — адна з найноўшых у краіне — мае дакладную копію Дзяржаўнага эталона часу і частаты СССР. Вадародны генератар частаты, асабліва дакладныя кварцавыя хвальнікі часу, рубідыевы стандарт частаты і іншую спецыяльную апаратуру дапаўняе пульт кіравання і выданы «ўзорных сігналаў».

Вядома, што пры перадачы сігналаў дакладнага часу, якія штодзённа гучаць па радыё, непазбежна страты дакладнасці. Яны вылічваюцца непрыкметнымі для нас велічынямі. Але такая «ністача» становіцца сур'ёзнай перашкодай у многіх даследаваннях і тэхналагічных працэсах. Без удзелу службы

гранічна дакладнага часу немагчымы даследаванні радыёхваль, кантроль за імклівымі рэакцыямі і г. д.

Эталонныя ўстаноўкі часу і частаты зманціраваны на анты-вібрацыйным фундаменце ў памяшканні, поўнаасцю ізаляваным ад любых вонкавых уздзеянняў. Тут недапушчальныя, напрыклад, нязначныя змены тэмпературы або вільготнасці паветра. Доступ да ўстаноўак закрыты, а назіранне за імі вядзецца з суседняга памяшкання з дапамогай спецыяльных канструкцый.

Галоўныя прыборы новай лабараторыі служаць для ўзнаўлення адзінкі часу — секунды. Яны робяць гэта з максімальнай для сучаснай тэхнікі дакладнасцю.

Мінскія метралагі для перадачы дакладнага часу звярнуліся да мясцовага тэлебачання таму, што менавіта яно з'яўляецца адным з лепшых і перспектывных шляхоў перадачы такіх сігналаў. У далейшым назначыцца таксама перадача па тэлебачанню ўзорных частот. Гэта значна палепшыць і якасць саміх тэлевізійных перадач, таму што генератары тэлецэнтра будуць сінхронізавацца з ўзорнай частотай лабараторыі.

С. РАТГАУЗ.

(ПОРТ)

ПЕРШАЯ ШАБЛЯ

У Адэсе на чэмпіянаце Савецкага Саюза па фехтаванню вялікага поспеху дабіўся алімпійскі чэмпіён мінчанін Віктар Сідзяк. Наш шабліст упершыню заваяваў залаты медаль чэмпіёна краіны.

Трэцяе месца і бронзавы медаль атрымаў таксама мінчанін Уладзімір Паўленка, які ўпершыню стаў прызёрам усесаюзнага першынства.

На гэтым жа чэмпіянаце бронзавыя ўзнагароды атрымалі мінчанка Ірына Паўленка і жаночая каманда беларускіх рапірыстаў.

Разам са спартсменамі віншаванні па праву прымалі іх настаўнікі — Аляксандр Фель, Ларыса і Герман Бокуні.

У КУБКА СВОЙ НОРАУ

Больш за 500 спартсменаў сабралася ў сталіцы рэспублікі на спаборніцтвы на Кубак БССР па лёгкай атлетыцы.

Алімпійская формула Кубка, якая патрабавала абавязкова трапіць у лік шасці мацнейшых (у сваіх узроставых групах), прымушала дзейнічаць з поўнай аддачай сіл. Бо няўдача любога прадстаўніка каманды адоўвала калектыў далёка назад.

Прыклад падаў Міхаіл Жалабоўскі з Мінска. Ён выступаў на дыстанцыі 5 000 метраў і ўстанавіў новы рэкорд Беларусі: 13 мінут, 39,2 секунды. Любоў Дземчанка пад праліўным дажджом прабегла 1 500 метраў за рэкордна кароткі час — 4.31,5.

Парадавалі скакуны ў вшыню. Найлепшы вынік — 2 метры 10 сантыметраў — у Мікалая Саўкіна з Гродна. Дзве перамогі атрымаў мін-

чанін Мікалай Маёраў быў першым у бегу на 1 500 метраў і на 3 000 метраў перашкодам.

НА ЗДЫМКАХ: эстафетны бег 4x100 метраў у жанчыны; у скачках з шастом ступае Валерый БОЙКА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-65-84, 33-03-15, 33-65-91,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 623.

ГУМАР

— Марта мне сёння сказала, што я самы прыгожы мужчына з усіх яе знаёмых.

— І ты хочаш жаніцца на дзяўчыне, якая табе хлуціць з самага пачатку?

— Паслухай, Эльза, чаму ты пасварылася з Эдвінам?

— Таму што ён ведае масу непрыстойных песенак!

— Ды ён што, спяваў іх табе?

— Не, навістваў.

— Мая жонка — вельмі сціплай жанчына, яна ніколі ні аб чым мяне не просіць.

— Мая жонка таксама толькі загадвае.

На беразе ракі сядзіць рыбак. У руках у яго кішка і малацік.

— Што вы робіце? — пытаецца ў яго прахожы.

— Паўлю рыбу сваім метадам.

— Як іменна?

— Я трымаю кішку над вадой. Рыбы вельмі цікавыя і падплываюць, каб убачыць назву. Як толькі яны высойваюцца, я тут жа б'ю малаціком.

— І многа вы злавілі такім спосабам?

— Вы — васемнаццаці.

